

ШКОЛА для ПІСЬМЕННИКАЇ

І ЧИТАЧОЇ

наші дні, калі наша крытыка
лепшымі сваімі здабыткамі
ўзялася на вышыню сапраўд-
най навукі аб літаратуры.

Веданне жыцця, высокі мастацкі густ, умненне меравак — аб мастацтве па яго законах — абавязковы ўмовы крытычнага творчасці. Не сакрэт, што многія бярुць на сябе ролю крытыка без дастатковых на гэтых падстаў. А таму і з'яўляюцца ў друку выступленні, якія самае лепшае можна даець назваць аб чым ідзе гаворка ў гэтым ці іншым тэксце. Гэтак жа, калі аўтар спрабуе разабрацца ў сваёй творе больш глыбока, атрымліваюцца нешта наўцямнае і крываўнае для пісьменніка.

Задачи барацьбы за няспынае павышэнне мастацкага майстэрства літаратуры патрабуюць ад крытыкі, каб яна была прынцыповай, неспрымальнай да недахопаў, рашуча змагалася з халатнай і пошласцю.

...а, бо часам добразчлівасть
чуласць, якія неабходны пры
цэнцы працы пісьменніка,
лытаюць з паблжлівасть і
«усеяднасьцю». Яшчэ той-сёй у
час прытрымліваецца думкі,
вызначаю асноўна справа кры-
тыкі — раскрываць змест мас-

аціага твора, пераводзіць яго ў мовы вобразаў на мову лагічных паняццяў, словам — займацца каментатарствам. Крытыку адвоззіцца ў літаратурным грацце роля, падобная да роля Вадзіма Сіняўскага ў футале. Глыбока памылковая дума. Месца крытыка, вядома ж, ёсць у хваце лаходнай калоны

Мы повинны не дапусіць
фактаў разнаснай, аглобелнай
рытмы, якія часам здараюцца.
Але калі ўжо гаварыць пра
дзіхленні ад норм, то трэба
рама сказаць, што сёння на-
ядай крытыцы больш за ўсё па-

ражае прымірэнства да сла-
вях твораў, схільнасці да
схвалення ўсяго без разбору.
Ісам гэта выступае пад сця-
гам педагогічнасці, асабліва,
ялі гутарка ідзе пра маладых
ўтвараў. Нельга, маўляў, су-
зіць малады талент з пазіцыі
высокай патрабавальнасці, а то
палохаеш яго, адпужнеш ад
тэатру. Малады, маўляў,
адрасце, навушчыца пісаць
всё і прыкляе нас — сам че-

А між тым такая «педагогізацыя» нараджае ў моладзі сапраўзнае сацыяльнае адчуванне: ды галоўнае — ідзе на карысць, а толькі калі ты той жа справе выхавання эстэтычных густаў у чытачоў. Школадзі і аўтарытэту рытмы, бо чытач і сам здольны ў тым-сім разабрацца.

У крытыцы не павінна быць нягледзячы нішых матываў пры разбору і ацэнцы твораў, акрамя аднаго — сядзеінячай імплі-

ВЫСАКАРДНОДНЯ мзты
лїтєратуры, якая на-
значена велїчнымї дїламі ка-
лацїстай перабудовы гра-
даства, фасам развалючый-
х тїл тюрчасї, члївчых мас.
агучных, абрїцї

парадку хвалюючої паэза ф
першую чаргу: пачуццё
дружбы і давер'я, разумен-
не чалавека чалавекам, ад-
носіны да свецкіх расей.

ласт-вандроуінік ставіць перад
бой задачу — быць «хоць
маленькім мостам» паміж чужымі
рагамі і роднай зямлёй. Зыход-
зя пазіцыя сама па сабе таксама
ватарская, вельмі ўласцівая
яна для нашага часу. Гэта
зін з характэрных штрихоў вя-

улая гэтымі башкеўшчынямі, якая
уялялася асноўнай і ў пазнейшым
Панчанкі «Партыятычная пес-
ня».

Наймаля вершаў аб творчасці
Панчанкі М. Танк. Яго загаворыць,
шышоўшы багата і разнастайна,
уяляўшыся ў гэтых радках найшай
жыццё. Але справа ў тым, што ён
мае мадэляваць. На матэрыяле, заблытаўшы
вынік выдараўляць, ён ставіць
вырашэне агульначалавечы,
уяляўшымінастычныя праблемы
«We Magaz» і інш., і тым самым
мае выхад беларускай літа-
туры на сусветную арэну. За-
някн ўжыванні зрабіліся эле-
ментам яго паэтычнага мыслення;
свободна і арганічна вырака-
ўшыся, ён пераходзіць на італьянскую
творч., надаючы ёй паўнацэнны
уласны лірычны характар, і ў гэтым

Намалюючи розпроставляти тому
жизнь народам на ханярствах
випадах елісній громадській ін-
тності у культурі.

Ізольно книжку вершаў («Далё-
ка дому») напісаў за час свая-
заводжанья ў Нью-Йорку
Брукса. Самыя прайвіжнікі—
гінчыя ў гэтай кніжцы— вер-
аб Радзіме: «Калі на ўсход я
ікам глянэ», «Чорны хлеб»,
дзяжынка пад Нью-Йоркам»,
орны». Аб чым бы і пісаў аў-
— аб бязьлічым музыканце,
вайсковым арэстры на Брод-
авад бязлісці і ва ўсім замор-
і краіны — ба гэцім відзеці

шчыцы і душэўны вопыт савецкага грамадзяніна, беларускага та з абстрактным пацуючым пакашчэннем. Ён радуецца сонячковаму ідзе з-за акіяна, толькі аблегчэнне роднай лясной і багатага роднага ў думках у роднага мясціны, прыгадвае звычайны

НОВЫ ЧАС—НОВЫЯ ПАТРАБАВАННІ

Спецыяльнасць кінематэаграфіі патрабуе вышэйшай падрыхтоўкі. Спецыялістаў гэтай галіны электраапаратуры ў спецыяльных праставаных, тэхнічных, спецыяльных справах, мантажу кінаапаратуры і абсталявання. Кінематэаграфіі, які працуе на вышнім, абавязана таксама добра ведаць электраапаратуру і арганізацыю работ кінаапаратуры. Калі да таго ж улічыць, што кінаапаратура няспынна забяспечваецца разнастайнай кінаапаратурай і розным складам абсталявання, уводзяцца новыя віды кінематографа, дык стане ясна, што існуючы тэрмін падрыхтоўкі кінематэаграфіі ў школах — дзевяць месяцаў — зусім недастатковы. Ды і гэты тэрмін па агульнай колькасці гадзін знізіўся ў сувязі з пераходам школ з васьмі на сем гадзін навучання ў дзень.

Цяпер ужо можна адмовіцца ад такой формы падрыхтоўкі кінематэаграфіі, як вывучэнне на вытворчасці. Не сакрэт, што на месцах дзяржаўных і калгасных кінематэаграфіі абласных адміністрацый культуры часта прысвоіліся кваліфікацыя кінематэаграфіі, матэрыялы і фільмаправяршчыя асобы, якія не заслужылі гэтага звання. І хіба вучэнне ў кінаапаратуры можа атрымаць усе неабходныя веды? Не ўсёды яшчэ ёсць умовы для набывання тэарэтычных ведаў і шырокай практычнай падрыхтоўкі (належае вучэбна-метадычнае кіраванне, планы, праграмы і г. д.).

Сёння школы могуць быць адзінай крыніцай, якая здольна папярэдзіць кінаапаратуру кваліфікацыя спецыялістаў. У Беларусі неабходна адкрыць кінаапаратуру, які працаваў у даваенныя гады.

У рэспубліцы яшчэ ёсць некалькі кінаапаратуры, якія вывучалі раней толькі перасоўку або стаячарную кінаапаратуру. Не сакрэт, што часам з-за адсутнасці ў іх дастатковых ведаў першыя справы, якія маглі б павышаць сьвежыя веды спецыялістаў, на жаль, літаратурны і наглядны дапаможнік на кінаапаратуру мала.

За апошні час у дапамогу кінаапаратуры і кінаапаратуры вывучэння кіно. Аднак тэрмін можа быць неадпаведным. Выпускныя выданыя «Іскусства» кіно і электраапаратуры, электраапаратуры і спецыяльных праставаных напісаны ў непэпулярнай форме, сухой мовай. Па некаторых галінах кінаапаратуры няма зусім. Непасрэдна для работнікаў кінаапаратуры спецыяльнай літаратуры выпускаецца яшчэ мала.

З-за адсутнасці дастатковай колькасці добрых падручнікаў і наглядных дапаможнікаў выкладчыкам па большасці прадметаў даводзіцца намагацца траціць час на дыктоўку навучэнцам канспектаў і маляванне на дошцы схем і малюнкаў.

Нашымі выдасціцтвамі ў свой час было выпушчана некалькі змястоўных плакатаў па захаванню фільмаў і па пажарнай бяспецы на кінаапаратуру. Гэтую добрую і патрэбную справу неабходна наладзіць як след.

Вялікую дапамогу ў асваенні праграмы падрыхтоўкі і павышэння

У ТЭАТРЫ ЛЯЛЕК

Дзяржаўны тэатр лялек БССР рытуе дзве новыя работы — спектаклі па п'есе М. Майсавога «Ліліяна царства або царыні алоўна», прысвечанай выхаванню школьнікаў, і «Сяброўную табакерку», напісаную М. Алтуховым на матэрыял выдасціцтва «Зямля».

Гэтыя спектаклі тэатр прысвясціў ХХІІ з'езду КПСР і ХХV з'езду КПС.

Дзве групы беларускіх лялек, якія выступаюць у Віцебскай і Гродзенскай абласцях са спектаклямі «Ліліяна» М. Алтухова, «Ліліяна» і «Сяброўная табакерка».

малюнкаў народнага жыцця («Відаць у нас пераеў асёл», музыкі гравіравана да з'яўлення ў парк, брані, што «наўпавуна» стаяць між кудур'ю і палатанай, ці ж сцяжынка ў алоўнах Нью-Йорка ўваскрэшаюць у памяці зямляныя вобразы роднай зямлі. Сцяжынка нагадвае пэту дружку, што на бачкаўшчыне, па якой матуля вывядзіла коўс у сьвет...

Ды бачкаўшчыне мой адна, непадалёк даўжыня, што яна выкажыла ўсё, гарэды (А ёй гадзі прымаць). Што прымае інакш соды. За віліяна хвалі...

Вершам П. Броўкі аб заграніцы ўласнае глыбокае розум ад ролі і месцы нашай краіны ў сьвеце, аб яе палітыку міру і дружбы між народамі.

Вершы аб заграніцы ўносяць многа свежэга і цікавага ў нашу грамадзянскую пазіцыю, але не толькі ў гэтых вершах яе наватарскія рысы, імкненне заглянуць у заўтрашні дзень. Новыя ў абліччы Радзімы і чалавек змяняюць усё, ды і па-ранейшаму, а не толькі ў плане канструктыўнага паравання з дзяржаўна-нашымі мінутымі і капіталістычным Захадам. Зразумела і тое, што новае ў абліччы Радзімы лепш відаць праз гістарычныя, сацыяльныя, унутрана-чалавечыя, а не праз пейзажы ці ўстойлівыя драбніцы быту.

Анатоль Вялюжын, пэст, які многа піша пра чаромку і галубоў, зазначае ў адным са сваіх вершаў:

Я люблю залёце мастацтва цымбалістаў і скарпачнікаў, што ў Радзіме павіна застаніцца ў легендах на зямлях чужых. Толькі сённяшні алоўны Радзімы мае тысячы інакш алоўны.

Сёння нашы самавалі з зямельнай беларускага зубра — на ахвастах у Капенгагене, а над Зямлёй — спадарожнікі, пасланцы краіны Савецкай.

У добрым лірыка-публіцыстычным вершы «Прызнанне ў любові», дзе так гарача спалучыліся інтуіцыя і грамадскае, А. Вялюжын малюе аблічча новай Беларусі ў яе шырокіх інтэрнацыянальных сувязях і канкрэтных сённяшніх

ні кваліфікацыі кадрў для кінаапаратуры і абсталявання. Для больш шырокай ілюстрацыі падляжнае выкладчыкам матэрыялу патрэбна і можна стварыць злучэнне вучэбнага фільмаў па курсу кінаапаратуры, у межах больш шырокага выкарыстання вучэбных фільмаў вярта друкваецца больш на вузкіх плёніках і мець іх як у школах кінематэаграфіі, так і ў арганізацыях кінаапаратуры.

Для паказу такіх фільмаў неабходна неабходна мадэрнізаваць, а магчыма — стварыць новы кінаапарат, які павінен валодаць не толькі высокай экспазіцыйнай якасцю, але і забяспечваць спыненне і паказ асобных кадрав. Каб дэманстрацыя

Неяк увосень карэспандэнткі лёс закінуў мяне на поўнач Беларусі, у аддалены раён. Прыбле я меў камандзіроўку на пяць сутак і строга рэдактарскі наказ: разабрацца, чаму адстае Асейскі раён.

Хіць у Асею мне не хацелася. На дварэ лупавы дождж. І я адразу прыгадаў асейскае бездарожжа, якое не знікала нават у сухія гады. Але больш за ўсё мяне пахавала пажыты характар скартара Асейскага райкома партыі Трафіма Дубавца, які не так ужо пеглава сустракаў карэспандэнтаў і розных уплываважнікаў.

— Чого — надзьмуся? — запытаўся ў мяне рэдактар.

— Нічога ў мяне не атрымаецца. Пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

вучэбнага фільма маглі праводзіцца ў асветленай аўдыторыі, што важна для замацавання і канспектвання матэрыялу навучэнцаў, гэтая кінаапаратура павінна быць забяспечана спецыяльным (кароткафаксным) аб'ектам, прасветным экранам, перафармавальным люстрам і светаахоўнымі казыркі.

Большасць з узятых вышэй пытанняў можа быць вырашана не пасрэдна ў нашай рэспубліцы. У Беларусі ёсць Мінская і Гродзенская школы кінематэаграфіі, завод, які выпускае кінаапаратуру і запасы часткі да яе, дзе кінаапаратура, сетка кінаапаратных майстэрняў і пункт, дзе фільмавы і густая сетка кінаапаратных, якія маюць вялікі калектны інжынерна-тэхнічных работнікаў. Неабходна прыцягнуць іх да вырашэння гэтых задач, накіраваных на палепшэнне падрыхтоўкі і павышэнне кваліфікацыі работнікаў кінаапаратуры.

Рыхтаваць высокакваліфікаваных спецыялістаў, якія валодаюць шырокім тэарэтычным і практычным кругазглядом, заклікае нас праект новай Праграмы нашай партыі.

З. КРАСОУСКИ, выкладчык Мінскай школы кінематэаграфіі.

Беларускія мастакі рапартажу

Сярод твораў беларускіх мастакоў, якія накіроўваюцца на Усеагульную выставку ў Маскву, — гравіра Ю. Тышкевіча «Садок», Фотарапартажнік Ч. МЕЗІНА. (ВЕТЛА).

САКРАТАР РАЙКОМА

Альберт САЛАУЭ

Неяк увосень карэспандэнткі лёс закінуў мяне на поўнач Беларусі, у аддалены раён. Прыбле я меў камандзіроўку на пяць сутак і строга рэдактарскі наказ: разабрацца, чаму адстае Асейскі раён.

Хіць у Асею мне не хацелася. На дварэ лупавы дождж. І я адразу прыгадаў асейскае бездарожжа, якое не знікала нават у сухія гады. Але больш за ўсё мяне пахавала пажыты характар скартара Асейскага райкома партыі Трафіма Дубавца, які не так ужо пеглава сустракаў карэспандэнтаў і розных уплываважнікаў.

— Чого — надзьмуся? — запытаўся ў мяне рэдактар.

— Нічога ў мяне не атрымаецца. Пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

— Таму і пашліце яго-небудзь са стаячарнай. Яны ўжо зубы праялі.

Альберт Салауэ нарадзіўся ў 1929 г. у горадзе Віцебску ў сям'і служачага. У часе Вялікай вайны разам з маці жыў у Чалюскай вобласці. Вярнуўшыся з эвакуацыі, закончыў дзевяцігоднюю і паступіў у Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя Леніна. Закончыў яго ў 1954 г. з таго часу працуе ў Віцебскай раённай газеце «Калгасная трыбуна».

Дружнем узяццём з аповесці «Сымонава лямка», якая цалкам змяшчаецца ў вераснёўскім нумары часопіса «Малодзіца».

— Тут нейкая тэма будаўнічых, — сказаў уступіўшы Дзятлаў. — Пашахлі ў суседнюю брыгаду.

Там мы нічога не высветлілі. Алены гаварылі, што лес прызначаны на продаж, другія перачылі: не, ён патрэбен для новай павелі, па-яшчэ будзе ставіць я-ля-ля набытую інашчужыну.

Дзятлаў вырашыў ехаць у лес. Я папрасіў яго спачатку глянуць на ферму. Непадалёку ад цялячарнікі некалькі калгаснікаў капалі ямы. Дзятлаў крута затармазіў.

— Што вы робіце?

— Падмура падышлі.

— А лён дзе?

Калгаснік, які размаўляў з Дзятлавым, махнуў на цялячарнікі.

— Там. Можна паглядзець.

Цялячарнікі былі набыты лямкам.

Дзятлаў адступіў на крок.

— Ого! Тысяч на сто лямкаў сядзіць лямка.

Бярыце выхад. Мы будзем на валах трасты пусканы. Тысяч дзевяць лямкаў, не менш.

— А не пачне?

— Да дэжурна назіраў. Сухая.

— Мышы не паскучыцца.

— Паўтоны дусту рассялі. Ды лямкі хаваюцца яшчэ пакладзены.

— Прыход ужо ж не трэба быць з лямкамі. Мала што можа з лямкамі.

— Ён свабодны. Гэта спераду я знарок заклаў. Дзеці бегалі, дурэюць.

— Глядзіце, глядзіце! Гэта чы-ваша надзея...

Высокі худзкі мужчына не спыняючыся набіраў лямку тымем. Я глянуў на яго палымі: лямка, хуля, тукі, як у мучка. Зараз яны пачыналі і чамусьці држылі, хоць самому мужчыну было гарача: на твары яго палала чырваня. Кінуўся ў вочы лямка — вялікая, жалезная, на паўкі тымем, упрыгожана рознакаляровымі коламі.

— Ды ўжо ж, Трафім Рыгоравіч. Каторы год нам не шчыце.

Трафім Рыгоравіч не трэба, то лямка якая тэма. Алым словам, мы — на гару, чорт — за нату.

Хоць бы селета з даўго выбавіцца, — прагаварыў калгаснік.

Дзятлаў надышоў бліжэй.

— Сымонава лямка? Як яна да вас трапіла?

— А дзе ён сам?

— У лесе. Разам з усімі.

— У лесе? Яму ж тукта шчысць дэсць.

— Ужо шчысць дэсць.

— І праўда?

— А як жа! Ён і падгаварыў нашага Шпака ў пажарны звод ударыць. Ды каў самому не паехаць — ого! Не такі наш Сымон.

Дзятлаў задумаўся. Калгаснік між тым раскурку лямку, арабі некалькі завівак і пераваў у суседзі. Той вышэ мучуць, а асабліва прымураўся, можа зацінуцца: рэз, дрэці — і пераваў лямку далей.

Я наіраваў за Дзятлавым. Ён ні то разгубіўся, ні то адкрыў шчысць і для сабе нечакана, ні то нешта падчуваў. А лямка ішла па руках. Калгаснік, які стаяў каля Дзятлава, крыку павагаўся, потым насавачкай абёр мучуць і пераваў лямку скартара райкома. Я добра ведаў — Дзятлаў не курчы. Але ён усмі

СУДІДЗЕ...

У Обалі, за драўлянай загаралай на дзеі падушкіны — адзіны толькі Экерт. Яго шэфы, усклікаючы камандантамі, больш сямнаццаці год назад былі выкінуты за межы нашай краіны Савецкай Арміяй, народам. Надзеі гітлераўцаў на тое, што ім уладася скарыць савецкага чалавека, аказаліся марнымі з першага ж дня вайны. Наспінныя нарашчваючы сілы, савецкія людзі рыхтавалі разгром гітлераўскай вайскавай машыны. У тым часе не было талю, усюды быў фронт: і там, дзе сталі савецкія салдаты, і там, дзе кавалася зброя, і на зямлі, часова захопленай ворагам.

Фронт быў і на маленькай станцыі Обалі, дзе ні на адзін дзень не сыхала барацьба за вызваленне роднай зямлі ад ворагаў погані.

Смелымі і мужнымі салдатамі ў гэтай барацьбе былі абальскія камсамольцы. Сілу і мужнасці, і адданасці Радзіме фашысцкія акупанты адчувалі з кожным днём усё больш і больш. Спалены іль-нозавод, узарваная воданаронная вежа, выведзены са строю цалы завод, лістоўкі і зводкі Савецкага інфармабюро, якія яны распаўсюджвалі ў народзе, многія і многія іншыя, не менш слаўныя справы камсамольцаў прыводзілі ворагаў у шаленства.

У абываўцаў заключэнні па справе Экерта запісана: па заданні фашыскай каманды Экерт павінен быў знайсці аген-та, які мог бы прывінуць у рэ-лігію абальскіх падпольшчы-каў і потым па-заўважыць праўду і фашызм. Экерт не адмаўляў, што атрымаў такое заданне, ён толькі ўспяк ікс-не-за-да-ва-на, што не выканаў яго.

Жол судовата следства абярэае і гэтую відэацэнзу хлусню. Такі агент быў знойдзены і засланы ў арганізацыю. Амаль усе падпольшчыкі загінулі. Экерт прымаў у гэтым веспарэдніх улад. Ён арыштоўваў, рабіў вобскі, шукаў тых, каму ўдалося схавалася, расстрэльваў.

Падзеі абальскіх падпольшчы-каў — гэта адзін з многіх эпо-даў у гісторыі барацьбы нашага народа, але гісторыя — не толькі ўчарашні дзень. Гісторыя — невычэрпная крыніца натхнення вышародных падзеяў, што ас-вяляюць шлях у заўтра. Тым больш трэба яшчэ і яшчэ раз успомніць, у якіх умовах дзейні-чалі, змагаліся, перамагалі юнакі і дзяўчаты з Обалі. Самому ста-рэйшаму з членаў Обальскай падпольнай арганізацыі было кры-ху больш за дзвядцят год. Са-мому маладшаму яшчэ не было пятнаццаці.

Тым, каму пяцёр пацінацца-дзятка год, цяжка сабе ўявіць тую жудасную цёмную ісч, той страшны лад жыцця, што пры-несі і з сабой фашысцкія выкладкі на часова захопленую савецкую зямлю.

Фашысты ставілі перад сабой адну мэту — ператварыць ча-лавека ў жывёлу, зноў загнаны яго ў пачору, зрабіць з яго паслух-мянага раба, сляпога выканаўцу чужой волі, абывакава да ўсяго. Сродкі для дасягнення гэтай мэ-ты — страх. Страх быў узброены бізном, агнём, смерцю. Фашысты былі глыбока перакананы, што наш чалавек адрозу ж прыме гэты парадак і стане на калені.

Фашысты памыліліся і ў гэ-тым. Лепшы доказ — існаванне, барацьба, мужная смерць абаль-скіх камсамольцаў.

Сапраўднага савецкага чалаве-ка ператварыць у звера нельга. Тут бясцільны бізн, агонь, а смерць ператварэння ў бясмерц-насць. У Обальскай школе, дзе калісьці вучыліся падпольшчыкі, — музей. Тут сабраны ўсё, што можа расказаць аб іх кароткім па га-дах, але бязмежным па справах жыццёвым шляху. Каля сцяплага помніка загінуўшым прыгожым кавалі.

Экерт толькі знішчае нагадае чалавека. Усё астатняе ў ім ад жыцця. Як на пачору, гля-дзячы на яго прысутнасць ў зале су-да. А кожнае новае запытанне судзіі або пракурора па Экерта раскрывае яго пачварнае нутро.

— Падсудны Экерт, да вайны вы былі добра знаёмы з Ягорам Барсукіным, жылі побач, праіва-лі ў адным калгасе. За што вы яго расстрэльвалі? — пытаецца ў Экерта судзія.

— Ён быў камуністам, — аб-явае адказвае Экерт.

— За што ён, дзедкаваў, ка-тавалі Агату Гяндэву? — пытаецца судзія.

— Яна хацела савецкага ваян-напалонага, а сыны яе былі ў партызанах.

— За што ён арыштаваны і расстрэльваны Уладзімір Алексееў? — пытаецца судзія.

— Ён быў камуністам, — аб-явае адказвае Экерт.

Кожны адказ Экерта на мо-мент парусае мёртвую цішыню ў зале, і рокат, які ўзнікае, нага-дае марскі прыбой, дзе хвалі — гэта хвалі гнева.

Калі абальскія дзеці вяртаюцца са школы, каля клуба іх гомані-кае. Дзеці сцішваюць ход. Яны слухаюць, і ў дэталіх вачы-нях каля дзяцей наперадзе карнай экспедыцыі, каб яны пер-шымі ўзваліся на мінах, на вы-падак, калі дарога будзе замі-ніравана партызанамі. Не забы-лася Агата Гяндэва і пра тое, як у марозную ноч быў спалены яе дом і ён не было дзе пры-туліць галаву.

— Чуў я, у таго талон ішч з дава-ен-ным нумарам. Во! Карачей, ад-сталі мы ад Сымона: ён некуды звярнуў. Цяпер во і кукуем: ні на-зад, ні ўперад.

— І доўга думаеце кукаваць? — Як бы даць, Трафім Рыго-равіч, — адказвае першы дзяцок. Барадаты сардзіта замахаў на яго рукамі.

— Чо ты лезеш, калі я гава-ру з чалавекам... Чакаем клі-матных перамен, Трафім Рыго-равіч. Сада паелі. Хутка ўжо су-ці, як кукуем.

Дзятлаў глянуў на машыны. Траста пачарнела ад дажджу, асела.

Дзве машыны ў сардзіце ка-лоны былі, што тых хаткі на кола-х: траста нахрыта саламянымі ма-тамі.

— Чое гэта? — запытаў Дзят-лаў.

— Навы, — у адзін голас ад-казалі дзяды.

— Хто прыдумаў? — А я і залетася! — заспрача-ліся старыя.

— Голзе, голзе, — прымірыў іх Дзятлаў. — Маладыя абодва. Га-лоўнае, што і селета задаліся на-та вазіць.

— Навы, — у адзін голас ад-казалі дзяды. — Хто прыдумаў? — А я і залетася! — заспрача-ліся старыя.

— Голзе, голзе, — прымірыў іх Дзятлаў. — Маладыя абодва. Га-лоўнае, што і селета задаліся на-та вазіць.

— Я Гэта я ўжо размаляваў, таварыш Дзятлаў! — За куста вышчавіў маленькі чалавечак у брыгвантэным плашчы. — Гэта я яго падсунуў, і, Фомка Качанок. Натуральны бандыт і злодзей, та-варыш Дзятлаў. Трэба было пад другое вока падсідзіць, ды не да-стаў!

Качанок смела распусціў калгас-нікаў і снінуў перад дзецюком. — Вы пагледзіце на яго боты, таварыш Дзятлаў. Сорак пяты нумар! І прэ па жыццёй радзі, як па тратуры. Што крок ступіць, паўметра "толча. А я абзэ-чык. Усё на маю галаву. Наш Дубавец — гаспадар. Ён за гэта з мяне скуру дзярэ.

— І ў райспажывсама пра-дасць, — дадаў хтосьці з кал-гаснікаў.

— Прадасць, — ахвотна зга-дзецца чалавечак. — Ён у нас бе-раўліны. Гаспадар!

Дзятлаў усмінуўся. — Як жа ты яго падлазіў? — Проста, таварыш Дзятлаў. Я яму гавару: ты падлічы, коль-кі раслін за раз утуптваеш. Ён нахліпся, а я і ўмазаў.

Дзятлоў наблізіўся да чалавека і зносіла прадудзеў.

— Боты ў мяне сорак пятага нумара, а кукаці сорак шостага. Я лабе пацкадаваў, божа ка-роўка. У мяне сям'я: жонка і

— Экерт, ці мелі вы яшчэ якую іншую зброю, апроч карабіна? — Не. Меў толькі карабін. Я мог сабе здабыць пісталет, але меў толькі карабін.

— Напэўна, карабінам лягчэй было забіваць? — Забіваць з пісталета таксама не цяжка.

Экерт нічога не было цяжка. Ні на адну хвіліну не задумаўся ён над тым, што яго дзейнасць злучылася. Не задумаўся, ён разам са сваімі хаўруснікамі рас-стрэльваў за чыгуначным пера-раздам шэсць чалавек, ускідае на плячо карабін, спакойна кро-чывае і гэтак жа спакойна кро-чыць да свайго паліцэйскага ло-гава. Матчыма, па дарозе, якраз у той самы дзень, ён пацкадаваў, што ў яго няма таго кімешкага пісталета, з якога, паводле яго слоў, можна адной куляй забіць адрозу сем чалавек, калі паста-віць іх аднаго за адным.

У першы ж дзень суда непада-леку ад клуба, дзе адбываўся пра-цэс, да мяне падыйшоў мясцовы чалавек сярэдніх год. Як і кожна-га прыезджана, ён і мяне палічыў прадстаўніком суда. Чалавек той плакаў. У зале я чуў і бачыў плач жанчын. На вуліцы плакаў мужчына. Я запоміну ўсё, што ён гаварыў.

— Я ваяваў у часе фінскай вай-ны. Прайшоў усю Алячынню. Я бачыў смерць. Я сам мог не адзін раз трапіць у не абшчыкі. Вось ужо каля сямнаццаці год, як я не магу, супакоіцца. Усё маю сям'ю, усё сваё, родных забілі фашы-сты тут, у Сіроінскім раёне. Іх забіваў і Экерт. Дзевольны мяне выступіць на судзе. Ад імя загі-нуўшых я патрабую ад судзіяў, каб гэтая шалёная сабаку па-ла-вілі.

Можна прыводзіць ібскасныя прыклады крывавай жорсткасці Экерта, яго хівацкі, гатунакці пайсці на ўсё, але толькі заслу-жыць спагальную ўсмерць сваіх шэфу. Я прывяду апошні.

Пачуўшы, што Агата Гяндэ-ва хавае ваеннапалонага, а сын яе ў партызанах, Экерт з палі-цэйскай урываецца да старога жа-нчыны ў хату і пачынае паром... Усё запоміла Агата Гяндэ-ва. І як Экерт яе біў, і як ўсё забраў з дому. Як выгнаў яе на вуліцу і ганяў па глыбокім сне-зе. Як прымушаў ісці нагой стар-ых жанчын і дзяцей наперадзе карнай экспедыцыі, каб яны пер-шымі ўзваліся на мінах, на вы-падак, калі дарога будзе замі-ніравана партызанамі. Не забы-лася Агата Гяндэва і пра тое, як у марозную ноч быў спалены яе дом і ён не было дзе пры-туліць галаву.

Ён быў на дзіва пенажэрны, ва ўсім пенажэрны, гэты Экерт. І рабіў ён усё з выдатным ведан-нем справы. Як кемлівы і акура-ты вучань, на дзіва хутка пераняў усё, што бачыў у сваіх гаспада-роў. Рукі арыштаваным лепш за ўсё звязваў дротам. Стреляў лепш за ўсё ў патыліцу. Так ляг-чэй забіваць. Падпальваў сала-мную страху ў дажджлівы дзень ці зімой трэба зінуць, — там сало-ма сухая.

І вось надышоў дзень, калі я-мешка-фашысцкія выкладкі адчу-лі іх часоваму крываваму па-наваенню прыходзіць канец. Усё бліжэй і бліжэй Савецкай Арміі, усё бліжэй і бліжэй адлетала. Убачыў гэта і Экерт. Зразумець— трэба хутчэй бегчы адсюль. І, звязаны адной вярэвачкай са сва-імі гаспадарамі, ён уцякае ў Гер-манію. Там Экерт добраахвотна ідзе на службу ў войска здрад-ніка Уласава. Праўда, даўляцца служыць яму нядоўга. Фашысцкая Германія распалася, распала-ся. Але Экерт не баяўся. Апынуўшыся ў амерыканскай зо-не, ён падае заяву камандаванню амерыканскай арміі, прапануючы свае паслугі.

Цяпер ужо цяжка сказаць, чаму Экерта не ўзвалі ў амерыканскую армію, а перадалі Савецкаму ула-дам. Трэба думаць, — тут быў далёкі прышч. Маўляў, цяпер, Экерт, вяртаецца ў Расію, спат-рабіцца — знойдзе вас.

Вайна скончылася. Для міль-ёнаў людзей гэта было шчасце. Для Экерта — наадварот. Як жыць далей? Вярнуцца ў родныя мясціны нельга. Застацца пад сва-ім прозвішчам нельга. Знойдзецца. І тады дзевяціцца трымаць ад-ка за ўсё. За кожную кроплю крывы, за кожную дзіцячую сля-зінку, за кожную спаленую хату. За ўсё. І тут пачынаецца, калі та-можна сказаць, другі перыяд жыцця Экерта. На гэты раз пад прозвішчам Невядомскага Мі-каіла Іванавіча.

Былога начальніка Обальскай паліцыі Мікаіла Экерта знайшлі, арыштавалі. Ён прастаў перад судом. Суд прысуджае чатыры гады. Кат прысуджаны да расстрэ-лу.

На гэтым можна было б паста-віць кропку. Але кропку пад тры-торый з Экертам. На Захале да гэтага часу жыў былы фашысцкі камандант часоў нямецкай акупа-цыі ў Обалі — Крыванок. Хо-дзячы на волі і капаўся ж браз-гаюць зброяй ў аэдунаўскай буд-зевы і іншыя каманданты, афіцэры, салдаты, на руках якіх кроў нашых людзей.

Іх суд яшчэ чакае. Яны яшчэ сядуць на лаўу пад-судных.

Суд ідзе...

Аркадз МАУЗОН, спец. кар. «Літаратура і мастацтва».

Раскідала ночка асеннія чары Над рэчкаю казанчай, ціхаю Шчарай. Заснілі навокал ляс і імшары, І месці ўкрасіў у шэрыя шматкі. І толькі між пербаў сонлівых, кшталіх Не спіць рыбакова на беразе хата.

Фотазвод І. ШЫШКО.

Нашчадкі Інсарава

З падарожжа па Балгарыі

Лёгка хваліць та набягаюць на бераг, то адкатваюцца назад, іны раз яны ледзь-ледзь не даходзяць да нас, хоць лясным мы і не так ужо блізка ад берагу.

— Люблю навіраць за морам, — гаворыць мне Коста. — Яно ні-колі не бывае аднастайным, заўсёды знойдзеш што-небудзь новае, прыбавіць. Ён ведае, што нагадаваць мне зараз вось гэтыя хвалі мора? Гішаніі хвалі... Гішаніі, як яны ліжучы і ліжучы лясок. За скарпінасць да перавалінаў, у звычайным убачыць незвычай-нае, сёбры называюць Косту пастам, рамяткам. Але Коста гаво-рыць, што такога за сабой ён не заўважае.

— Будучы мая прафесія далёкая ад пазізі. Эканаміст.

Коста сапраўды збіраецца стаць эканамістам. Ён вучыцца ў інстытуце эканамікі, а цяпер праходзіць практыку ў рэ-старане, дзе мы сталіся. Там мы і пазнаёміліся.

З Костам мы сустракаемся што-дзень. І не толькі за абедом. Кожны раз, калі выпадае сабод-ная хвіліна, ён бярэ падручнікі і ідзе да мора, ведае, што знойдзе там і нас. Так і сёння.

У Косты вельмі многа пытан-няў. Яму хочацца высветліць, як вучацца, жыцьцё і адпачываць савецкія студэнты. Дзе прахо-дзяць практыку? Дзе ў нас са-мая прыгожая мясціна? Ён вельмі хоча наведаць Маскву, Ленін-град, ну, а калі дзевяціцца, дык абавязкова загляне ў госці і ў Мінск.

Мне таксама карціць пра яго-гае распісанае Косту. Але я кро-ху стрымліваюся, не хочацца ад-біраць у яго дарэгі час. Праз некалькі дзён у Косты экзэмен па бухгалтэрыі. І ён прыходзіць, уладна кажучы, суды, каб крыху

Дзятлаў глянуў на мяне.

— Калі ты нам па-можаш, будзе агульнае.

— Дык мы, думаеце, я прыхаў яны перашадажаць? Я не думаю, але і так бы-вае. Безумоўна, вы хочаце, каб было лепш, накінь вас у газеце не трымалі б, а я напішае, — ніякай нам данамогі. Вось быў ты ў нас у жытні. Многа напісаў, сярдзіта, нашта сярдзіта, але не ў гэтым справе. Раскрытыкаваў ты нас за тое, што мы дрэнна падтрымлівалі камбайны да жи-ва: мяне ты крытыкаваў, дырж-тара РТМС і іншыя. Правільна раскрытыкаваў — камбайны дрэн-на падтрымлівалі, таму жыць за-цягнулі. Гэта і на лье цяпер адчуваецца. Але чым ты нам па-мож? Ты ж напісаў тое, што нам было вядома без цябе.

— Але артыкул твой нам за-помніўся. Першым чынам прыбег да мяне дырэктар РТМС: «Хо-піць, нацяраўся, зымайце з па-сады і адпраўжайце, куды хо-чаце». Я яго запытаў, куды ж ад-праўжайце мяне самому, бо трапі-лі мы з ім у адну «кампанію», і ён крыху супакоіўся. А вось праз два дні прыбегла дзевяціна-аграном з раённай сельгасінспек-цыі, і што сёньні ў адным калгасе спаспаліся на твой арты-кул і адмовіліся ад не парад. Ды і іншыя здарэні былі.

— Лес скажы — трэскі ва ўсё бакі ляжыць, — заўважыў я. — Камбайны ж сапраўды былі не адрамантаваны.

— Чаму? — жыва запытаў Дзятлаў. — Чаму? Вось калі б ты яам вочы на гэта адкрыў, мы табе адказаў сказаў б... Мы ра-заваліся самі, яшчэ да твайго артыкула. У калгасе сваіх май-страў мала, а ў РТМС камбай-ны не хацелі рамантаваць, бо дарога гэта абыходзілася. На бюро мы рашылі: рамантаваць, таварыш калгаснікі, дзе хочаце, але каб камбайны былі спраўныя. І добра за справу ўсё ўзяліся. Я сам праправаў: добра. А пра за-пасныя часткі не падумаў. Не та бяда, што іх мала было, хоць і гэта трэба ўлічыць. Грошай не хапала. У крэдыт запасныя часткі не даюць. Прывезе вось такі Ду-бавец, усё, што ёсць, забярэ, а слабыя калгасны патыліцу чу-хаюць. Калі б камбайны ў РТМС рамантавалі, то там част-кі паставілі б. Вядома, камбайн затрымаў б, пакуль калгас за-рамон не запаліць, але затое ён быў бы спраўны. З майстэрні выйсеў, і ў поле. Пакуль мы з гэтым разабраўся, тыдзень жи-ва прайшоў. Ты не думай, што мы крытыкі баімы. Ты крыты-куй, але так, каб ад крытыкі карысць была. Пішы пра тое, што людзі прагледзелі, пра тое, што яны яшчэ не ведаюць. Ты вучы людзей. Можна, ў мяне ў якім кірунку зрок прытуліўся, можа, я пайшоў далей спежкай, а ты ведаеш карацейшую.

— Дзе мяне вачы вучыць? — вырвалася ў мяне.

— А навошта ты пішаў талы? Навошта ты ў газеце мецца зай-маеш? Крытыкаваць мы ўсё ўмеем. Вучыць, вучыць перш за ўсё трэба!

Мне было сорамна, крыйдна, і я адым словам я не мог за-пярэчыць Дзятлаву.

Галоўны рэдактар НІМЛар ПАШКЕВІЧ. Рэдакцыйная катэгія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКО, Кас-тусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадз МАРЧОНОВІЧ [ад-казны сакратар], Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА [на-меснік галоўнага рэдактара], Мікало ТКАЧОУ, Янка ШАРАХОУ-СКИ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.